

Instytut Pamięci Narodowej - Archiwum

<https://archiwum.ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/652,Postanowienie-o-odmowie-wszczecia-sledztwa-w-sprawie-zbrodni-wojennych-dokonanych.html>
11.04.2026, 19:41

Postanowienie o odmowie wszczęcia śledztwa w sprawie zbrodni wojennych, dokonanych w okresie okupacji hitlerowskiej przez Gerharda Liebchena.

W dniu 27 lipca 2005 r., w Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Łodzi, wydano postanowienie o odmowie wszczęcia śledztwa w sprawie zbrodni wojennych, dokonanych w okresie okupacji hitlerowskiej przez Gerharda Liebchena, polegających na: współdziałanie w kierowaniu, w kwietniu-maju 1940 r., do obozów koncentracyjnych około 60 Polaków z terenu Skalmierzyc Nowych i okolic; braniu udziału w organizacji przestępczej SS powołanej przez władze państwa niemieckiego; działaniu na szkodę ludności cywilnej Zbąszynia, poprzez bicie i prześladowanie Polaków (S 30/05/Zn).

Postępowanie sprawdzające w powyższej sprawie przeprowadzono na polecenie Dyrektora Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu Prof. dr hab. Witolda Kuleszy. Polecenie to, wydane zostało po publikacji w „Rzeczpospolitej” z 26-27 lutego 2005 r. (w artykule Wojciecha Cieśli zatytułowanym „Powrót esesmana”) wyników dziennikarskiego śledztwa „Rzeczpospolitej” oraz tygodnika „Der Spiegel”, dotyczących działalności Gerharda Liebchena w okresie okupacji niemieckiej.

Zainteresowanie mediów osobą Gerharda Liebchena było wynikiem wcześniejszych doniesień prasowych, o kontrowersyjnych planach inwestycyjnych jego syna – Gunthera von Hagensa utworzenia w Sieniawie Żarskiej – filii zakładu preparowania zwłok ludzkich. Gerhard Liebchen był pełnomocnikiem Gunthera von Hagensa.

Priorytetowym celem postępowania sprawdzającego było ustalenie, czy zachodzi uzasadnione podejrzenie współdziałania Gerharda Liebchena w kierowaniu w 1940 r. do obozów koncentracyjnych – nastawionych na masową zagładę więźniów - około 60 osób – mieszkańców Skalmierzyc Nowych i okolic, a tym samym – czy istnieje podstawa do wszczęcia przeciwko niemu śledztwa o zbrodnię wojenną (będącą jednocześnie zbrodnią ludobójstwa), określoną w przepisie art. 1 pkt 1 dekretu z dnia 31.08.1944 r. o wymiarze kary dla faszystowsko-hilterowskich zbrodniarzy winnych zabójstw i znęcania się nad ludnością cywilną i jeńcami oraz dla zdrajców Narodu Polskiego (zwanego powszechnie „dekretem sierpniowym”).

Czyny Gerharda Liebchena – polegające na działaniu na szkodę ludności cywilnej Zbąszynia oraz jego przynależność do SS wypełniały znamiona zbrodni wojennych z art. 2 i art. 4 § 1 - § 3 „dekretu sierpniowego”, jednakże od 27 kwietnia 1964 r. nie mogą być one ścigane, z uwagi na przedawnienie ich karalności.

W toku postępowania sprawdzającego, ustalono i rozpytano mieszkańców Skalmierzyc, Nowych Skalmierzyc i Zbąszynia, pamiętających Gerharda Liebchena lub posiadających wiedzę o jego działalności w okresie okupacji hitlerowskiej. Żadna z tych osób nie posiadała wiarygodnych informacji o współudziale G.Liebchena w kierowaniu Polaków do obozów koncentracyjnych.

Dokonano przeglądu: dokumentów dotyczących Gerharda Liebchena, zgromadzonych w archiwach IPN-KŚZpNP w Warszawie i archiwum Instytutu Zachodniego w Poznaniu oraz przekazanych przez Telewizję Mitteldeutscher Rundfunk w Lipsku kserokopii dokumentów odnalezionych w archiwach niemieckich. Nadto dokonano przeglądu akt kilku zakończonych śledztw, przeprowadzonych w byłej OKBZH w Poznaniu w sprawie zbrodni nazistowskich dokonanych w Zbąszyniu oraz w obozie przejściowym w Skalmierzycach Nowych. Nie odnaleziono żadnych dokumentów potwierdzających zasadność postawienia Gerhardowi Liebchenowi zarzutów udziału w zbrodni ludobójstwa.

Wnikliwa analiza zgromadzonych materiałów wskazała, że brak jest podstaw do jednoznacznego odrzucenia, bądź przyjęcia jako w pełni wiarygodnej wersji o współudziale Gerharda Liebchena w kierowaniu do obozów koncentracyjnych, w kwietniu - maju 1940 r., około 60 Polaków - mieszkańców Skalmierzyc Nowych i okolic.

Podstawą odmowy wszczęcia śledztwa, w tym zakresie, było stwierdzenie braku danych dostatecznie uzasadniających podejrzenie popełnienia przez Gerharda Liebchena zbrodni wojennej, określonej w przepisie art. 1 pkt 1 „dekretu sierpniowego”. Podstawą odmowy wszczęcia śledztwa w zakresie dwóch pozostałych zbrodni wojennych - było przedawnienie ich karalności.

Powyższa decyzja, nie wyłącza jednak możliwości wszczęcia w przyszłości śledztwa (w zakresie zbrodni z art. 1 pkt 1 „dekretu sierpniowego”), jeżeli ujawnione zostaną nowe materiały, potwierdzające zasadność oskarżenia Gerharda Liebchena o zbrodnię ludobójstwa.

W dniach 18-22 lipca 2005 r. prokurator IPN-KŚZpNP, wykonując czynności dla potrzeb śledztwa w sprawie zbrodni katyńskiej, zapoznał się w Archiwum Politycznym Ministerstwa Spraw Zagranicznych Niemiec w Berlinie z obszernymi aktami archiwalnymi (liczącymi łącznie 26 tomów). Wśród przeglądanych materiałów ujawniono dokument, w którym wymienione było nazwisko Gerharda Liebchena (w kontekście jego poparcia dla starań o uwolnienie osoby uwięzionej w radzieckim więzieniu). Nie natrafiono na żaden dokument potwierdzający fakt udziału Gerharda Liebchena w zbrodni ludobójstwa.

Naczelnik
Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni
przeciwko Narodowi Polskiemu
w Łodzi

(-) prokurator Anna Gałkiewicz